

V Bruseli 6. novembra 2024
(OR. en)

14733/24

CULT 97
EDUC 400
AUDIO 96
JEUN 268
DIGIT 214
RECH 473

POZNÁMKA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Komu:	Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Predmet:	Úloha knižníc pri rozvoji mediálnej gramotnosti – <i>diskusia o smerovaní</i>

Delegáciám v prílohe zasielame podkladový dokument, ktorý vypracovalo predsedníctvo ako základ pre diskusiu o smerovaní na zasadnutí Rady pre vzdelávanie, mládež, kultúru a šport 25. a 26. novembra 2024.

Úloha knižníc pri rozvoji mediálnej gramotnosti

diskusia o smerovaní

Rada EYCS, 26. novembra 2024

1. ÚVOD

V pracovnom pláne Európskej únie pre kultúru na roky 2023 – 2026¹ sa uznáva vyvíjajúca sa spoločenská úloha knižníc, najmä v súvislosti s podporou gramotnosti v celej Európe. Knižnice neslúžia len na skladovanie kníh; sú kľúčovými platformami pre zapájanie komúnít, demokratickú účasť a rozvoj vzdelávania a ponúkajú širokú škálu služieb. V rámci tejto svojej funkcie predovšetkým prispievajú k rozvoju mediálnej gramotnosti, ktorá sa v čoraz digitálnejšom a informáciami nasýtenom svete stala naliehavou potrebou.

Pandémia ochorenia COVID-19 význam knižníc ako základných komunitných centier zdôraznila, keďže knižnice sa v období lockdownov prispôbili a poskytovali fyzické aj digitálne služby. Knižnice naďalej umožňovali prístup k spoľahlivým informáciám a plnili úlohu kľúčových partnerov v boji proti mylným informáciám, ktorá je aj naďalej mimoriadne dôležitá. Podľa manifestu verejnej knižnice IFLA-UNESCO (2022)² musia knižnice fungovať ako sprostredkovatelia celoživotného vzdelávania a mediálnej gramotnosti a občanom poskytovať nástroje, ktoré potrebujú na orientáciu v dnešnom komplexnom mediálnom prostredí.

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01)).

² IFLA: Medzinárodná federácia knižničných združení a inštitúcií, <https://www.ifla.org/public-library-manifesto/>.

V pracovnom pláne pre kultúru na roky 2023 – 2026 sa takisto uvádza, že skupina expertov v rámci otvorenej metódy koordinácie (OMK) by mala v rokoch 2024 až 2025 pracovať na téme knižníc a ďalej preskúmať ich úlohu pri posilňovaní účasti na kultúrnom živote a rozvoji zručností, podporujúc pritom nielen gramotnosť, ale aj širšie ciele sociálneho začlenenia a demokracie. Okrem toho sa v usmerneniach Rady Európy a EBLIDA³ opätovne zdôrazňuje kľúčová úloha, ktorú politiky v oblasti knižníc zohrávajú pri podpore demokratickej, dobre informovanej, spravodlivej, udržateľnej, súdržnej a inkluzívnej spoločnosti.

2. Hlavné výzvy, ktorými sa treba zaoberať

Rozvoj mediálnej gramotnosti je jednou z najvýznamnejších výziev, ktorým čelia moderné spoločnosti, a to aj v Európe. Mylné informácie a dezinformácie sa šíria rýchlo a často ich umocňujú digitálne platformy a roztrieštené mediálne prostredie. Keďže mediálne technológie sa rýchlo vyvíjajú, musia si ľudia zručnosti nadobudnuté počas formálneho vzdelávania neustále aktualizovať. Knižnice majú vďaka svojej dôveryhodnosti a etablovanej pozícii v komunitách jedinečné postavenie na to, aby pôsobili ako sprostredkovatelia medzi občanmi a obrovským množstvom informácií, s ktorými sa občania stretávajú. K tomu môžu prispievať poskytovaním odbornej prípravy, priestoru pre vzdelávacie programy a zdrojov, ktoré podporujú informovanosť o spotrebe a tvorbe médií. Knižnice tak môžu pôsobiť ako multifunkčné komunitné vzdelávacie centrá a zároveň podporovať celoživotné vzdelávanie.

³ EBLIDA: *European Bureau of Library, Information and Documentation Associations* (Európska kancelária knižničných, informačných a dokumentačných združení), <https://www.eblida.org/News/2022/Council-of-Europe-EBLIDA-Guidelines-on-Library-legislation-and-policy-in-Europe-en.pdf>.

Na to, aby knižnice tento potenciál plne využili, je však potrebné vyriešiť niekoľko kľúčových výziev:

- Nedostatky vo vzdelávaní v oblasti mediálnej gramotnosti: Vplyvom rýchleho vývoja digitálnych technológií sa musia programy mediálnej gramotnosti na to, aby boli stále relevantné, pravidelne aktualizovať. Knižnice musia ponúkať programy odbornej prípravy a sprístupňovať nástroje, ktoré neslúžia len na výučbu základných mediálnych zručností, ale podporujú aj formálne vzdelávanie, najmä v súvislosti s analytickým myslením, identifikáciou dôveryhodných zdrojov, porozumením zaujatosti médií, pohybovaním sa na online platformách v záujme bezpečných online skúseností, zručnosťami v tvorbe obsahu, demokratickou účasťou a etickým využívaním informácií. Knižnice slúžia širokej škále používateľov, od detí až po staršie osoby, s rôznou úrovňou zručností v oblasti mediálnej gramotnosti. Na to, aby sa zohľadnili potreby rôznych spoločenských skupín, je teda nevyhnutné poskytovať prispôbené programy mediálnej gramotnosti.
- Infraštruktúra a financovanie: Hoci mnohé knižnice sa preorientovali na digitálne služby, rozdiely v infraštruktúre – najmä vo vidieckych a odľahlých oblastiach – majú vplyv na ich efektívnosť pri podpore základnej mediálnej gramotnosti. Na odstránenie týchto nedostatkov a štandardizáciu úrovne prístupu k zdrojom vo všetkých regiónoch je nevyhnutné primerané financovanie. Partnerstvá so školami, akademickou obcou, technologickými spoločnosťami, inými príslušnými spoločnosťami zo súkromného sektora, nadáciami a občianskymi organizáciami zohrávajú nenahraditeľnú úlohu pri rozširovaní programov mediálnej gramotnosti. Využívanie externých odborných znalostí a zdrojov môže pomôcť rozšíriť iniciatívy v oblasti mediálnej gramotnosti tak, aby oslovili širšie publikum, prinášali ciele poznatky a prispeli k vypracovaniu prispôbených osnov.
- Rozvoj knihovníckych zručností: Knižnice nemôžu rozvíjať zručnosti v oblasti mediálnej gramotnosti bez toho, aby investovali do svojich ľudských zdrojov. Knihovníci potrebujú nepretržitú odbornú prípravu, aby udržiavali krok s technologickým pokrokom a vyvíjajúcimi sa potrebami komunit, ktorým slúžia. Rozvoj týchto zručností má zásadný význam na zabezpečenie toho, aby mohli knihovníci usmerňovať občanov pri pohybe v dnešnom digitálnom informačnom prostredí.

3. OTÁZKY DO DISKUSIE O SMEROVANÍ

Predsedníctvo vyzýva ministrov, aby preskúmali a podelili sa o poznatky o tom, ako môžu knižnice zlepšiť zručnosti spoločnosti v oblasti mediálnej gramotnosti, a to na základe týchto otázok:

- Úloha knižníc: *Ako môžu knižnice rozšíriť svoje programy mediálnej gramotnosti s cieľom zlepšiť mediálnu gramotnosť a kritické čitateľské zručnosti občanov tak, aby im pomohli lepšie zvládať výzvy digitálneho veku (napr. dezinformácie na internete, online šikanovanie, nenávisťné prejavy na internete či vysoko falošný obsah)?*
 - Zdroje potrebné na poskytovanie vysokokvalitných služieb: *Aké partnerstvá, napr. s akademickou obcou, technologickými spoločnosťami a organizáciami, by sa mali uprednostniť, aby sa zabezpečila aktuálnosť knižníc vzhľadom na vedomosti, ktoré spoločnosť vo všeobecnosti potrebuje, a aké iniciatívy na úrovni EÚ by mohli prispieť k tomuto cieľu?*
 - Zručnosti, ktoré majú mať knihovníci: *Aké osobitné zručnosti potrebujú knihovníci na zlepšenie svojej schopnosti poskytovať poznatky v oblasti mediálnej gramotnosti a podporovať kritické myslenie svojich používateľov?*
-